

THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF COIN-MINTING TRADITIONS IN SOGDIA DURING THE EARLY MIDDLE AGES

Normamatova Hilola Abdushukur qizi

Researcher

Abstract

This article analyzes the formation of coin-minting traditions in the territory of Sogdia during the Early Middle Ages, as well as the reflection of local political authority and economic relations in numismatic materials. It also highlights the possibilities of studying historical processes through inscriptions, depictions of rulers, and symbolic motifs on coins.

Keywords

Sogdia, numismatics, coin minting, Early Middle Ages, ruler, tamga, trade, monetary circulation.

Annotatsiya. Mazkur maqolada ilk oʻrta asrlarda Soʻgʻd hududida tanga zarbi anʼanalarining shakllanishi, mahalliy siyosiy hokimiyat va iqtisodiy munosabatlarning numizmatik materiallarda aks etishi tahlil qilinadi. Shuningdek, tangalardagi yozuvlar, hukmdor tasvirlari va ramziy belgilar orqali tarixiy jarayonlarni oʻrganish imkoniyatlari yoritiladi.

Kalit soʻzlar: Soʻgʻd, numizmatika, tanga zarbi, ilk oʻrta asrlar, hukmdor, tamgʻa, savdo, pul muomalasi.

Kirish

Oʻrta Osiyo tarixida ilk oʻrta asrlar, xususan, V–VIII asrlar siyosiy, iqtisodiy va madaniy oʻzgarishlar jadallashgan davr hisoblanadi. Bu davrda Soʻgʻd, Choch, Fargʻona, Xorazm va Toxariston kabi tarixiy hududlarda mahalliy hokimliklar faoliyat yuritgan. Ularning iqtisodiy hayoti, siyosiy mustaqilligi va oʻzaro aloqalarini oʻrganishda tangalar muhim tarixiy manba vazifasini bajaradi.



Tanga faqat savdo vositasi bo'lmagan. Undagi hukmdor nomi, unvon, tasvir va tamg'a siyosiy hokimiyatning ramzi ham sanalgan. Shu bois ilk o'rta asrlar So'g'd tangalarini o'rganish mintaqadagi davlat boshqaruvi, mahalliy sulolalar va madaniy aloqalarni yoritishda muhim ahamiyat kasb etadi.

So'g'dda tanga zarbi an'analarining rivojlanishi

So'g'd hududi Zarafshon va Qashqadaryo vohalarini qamrab olgan bo'lib, Samarqand, Buxoro, Kesh va Naxshab kabi markazlar uning iqtisodiy hayotida muhim o'rin tutgan. Dehqonchilik, hunarmandchilik va uzoq masofali savdo munosabatlarning rivojlanishi pul muomalasiga ehtiyojni kuchaytirgan.

Ilk o'rta asrlarda So'g'dda turli metallardan tayyorlangan tangalar muomalada bo'lgan. Tangalarning shakli, vazni, tasvirlari va yozuvlari davr hamda hududga qarab farqlangan. Ayrim tangalarda mahalliy hukmdorlarning nomlari yoki unvonlari uchrasa, boshqalarida ramziy belgilar va an'anaviy tasvirlar ustunlik qiladi.

Tanga zarb qilish jarayoni siyosiy hokimiyat bilan chambarchas bog'liq edi. Mahalliy hukmdorlar o'z nomidan tanga chiqarish orqali iqtisodiy hayotga ta'sir ko'rsatish bilan birga, o'z hokimiyatini ham namoyon etgan. Biroq barcha tangalarni muayyan hukmdor yoki zarbxonaga nisbat berishda topilma joyi, yozuv, metall tarkibi va boshqa numizmatik belgilarni birgalikda o'rganish lozim.

Tangalar — tarixiy manba sifatida

So'g'd tangalaridagi yozuvlar tarixiy geografiya, til va siyosiy tarixni o'rganish uchun muhimdir. So'g'd yozuvida bitilgan qisqa matnlar hukmdor nomi, unvoni yoki boshqa ma'lumotlarni saqlab qolgan bo'lishi mumkin. Biroq ayrim yozuvlar yaxshi saqlanmagani yoki harflar juda ixcham shaklda berilgani sababli ularni o'qish va talqin qilish murakkab kechadi.

Tangalar tasviriy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Ulardagi hukmdor portretlari, hayvonlar, geometrik shakllar va tamg'alar o'sha davrning siyosiy ramzlari hamda



badiiy qarashlari haqida ma'lumot beradi. Turli hududlarda zarb qilingan tangalarni o'zaro taqqoslash orqali mahalliy an'analar va tashqi ta'sirlarni aniqlash mumkin.

A. Naymark, O. I. Smirnova va boshqa tadqiqotchilarning ishlari So'g'd numizmatikasini tizimli o'rganishda muhim o'rin tutadi. 2024-yilda nashr etilgan So'g'd tangalaridagi yozuvlar va tamg'alar katalogi esa Samarqand, Buxoro, Janubiy So'g'd va qo'shni hududlarga oid materiallarni qiyosiy tahlil qilish uchun muhim ilmiy asos yaratadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ilk o'rta asrlarda So'g'dda tanga zarbi mahalliy siyosiy hokimiyat, iqtisodiy taraqqiyot va madaniy an'analar bilan uzviy bog'liq holda rivojlangan. Tangalar orqali hukmdorlar faoliyati, hududiy aloqalar, yozuv madaniyati va savdo munosabatlarini o'rganish mumkin.

Kelgusidagi tadqiqotlarda tangalarning topilgan joyi, metall tarkibi, vazni, yozuvlari va tasvirlarini birgalikda tahlil qilish zarur. Bunday yondashuv So'g'd tanga zarbi tarixini yanada aniqroq davrlashtirish va uning O'rta Osiyo numizmatikasidagi o'rnini belgilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Smirnova O. I. Svodnyy katalog sogdiyskikh monet. Bronza. Moskva, 1981.
2. Begmatov A. va boshqalar. A Catalogue of Sogdian Coin Legends and Countermarks of Central Asia. 2024.
3. Kholikulov A. Y. "Regarding the Start of the First Coin Mint in Sogd". International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 2022.
4. Zeimal E. V. "The Circulation of Coins in Central Asia during the Early Medieval Period (Fifth–Eighth Centuries A.D.)". Bulletin of the Asia Institute, 1994.

